

**PROGRAMĂ ANALITICĂ A CURSULUI
CONTROLUL SOCIAL. PROPAGANDĂ ȘI ORGANIZAȚII DE MASĂ**

Specializarea: Master „Istoria comunismului din România”

Anul I, semestrul II, număr de ore de curs 2, număr ore de seminar 2

Anul universitar 2009-2010

OBIECTIVELE CURSULUI

Cursul inventariază instrumentele de control social și propagandă utilizate de aparatul represiv comunist. Dictatura comunistă a folosit nu doar forța brută pentru a se impune, ci și instrumente mai sofisticate de condiționare, influențare, manipulare, cooptare și supunere, cunoscute în literatura de specialitate sub numele de *control social*. *Propaganda* este analizată, în acest curs, atât din punctul de vedere al funcției sale de comunicare, cât și ca instrument al controlului social și stimulent al terorii. Pentru a-și impune controlul, partidul comunist a dezvoltat o complicată rețea de organizații, denumite *organizații de masă*, care, împreună cu partidul, cuprindeau majoritatea populației.

TEMATICA ȘI STRUCTURA CURSULUI

I. Controlul social

1. Introducere în teoria regimurilor totalitare.
2. Mecanisme totalitare de control social
  - a. Studiu de caz: Secția de cadre

II. Propaganda comunistă

1. Propaganda ca sistem de control social. Mobilizarea politică și socială
2. Originile intelectuale ale modelului propagandistic comunist
3. Propaganda sovietică
4. Propaganda în România comunistă
  - a. Instituții, mecanisme, discursuri

III. Organizații de masă în regimurile comuniste

1. Organizațiile de masă în scrierile leniniste și staliniste
2. Modelul sovietic
  - a. Studiu de caz: Comsomolul
3. Organizațiile de masă în regimul comunist din România
  - a. Tipologie (ARLUS, organizațiile de tineret, sindicatele, FDUS etc) și periodizare

III. I. Studiu de caz: Uniunea Tineretului Comunist

1. Perioada interbelică
2. Fondarea Uniunii
3. Uniunea Tineretului Muncitoresc (1949-1965)
  - a. Statute, organizare, componență
  - b. Primul val de epurări. „Reînscrierea” membrilor
  - c. UTM în timpul „devierii de dreapta”
  - d. Revoluția din Ungaria și valul protestatar din organizațiile de tineret din România
4. Uniunea Tineretului Comunist (1965-1989)
  - a. Reinventarea istoriei UTC în timpul lui Nicolae Ceaușescu
  - b. Modelul organizatoric inclusiv
  - c. UTC și cultul personalității

TEMATICA SEMINARULUI

1. Regim politic și propagandă. Fazele comunismului românesc.
2. Școlile de cadre și învățământul politic.
3. Forme ale controlului social (deprivarea, deturnarea ideologică a socializării primare și secundare, monopolul comunist asupra organizațiilor și instituțiilor, condiționări politice în activitatea și promovarea profesională, etatizarea timpului, manipulare și cenzură, controlul spațiului locativ, „alimentația rațională” și „economia lipsurilor”, controlul reproducerii, filtrarea plecărilor în străinătate, supravegherea socială etc).
4. Supralicitarea ca instrument totalitar. „Întregerile” socialiste (mișcarea stahanovistă, depășirea planurilor cincinale, cultul personalității, Cântarea României, sportul de masă etc).

SISTEMUL DE EVALUARE

30% participare activă la cursuri și seminarii; 30% eseu; 40% examen.

BIBLIOGRAFIE

TOTALITARISM

Hannah Arendt, *Originile totalitarismului*, trad. I. Dur și M. Ivănescu, București, Humanitas, 1994.

Carl J. Friedrich, Zbigniew K. Brzezinski, *Totalitarian Dictatorship and Autocracy*, New York, Washington, London, Frederick A. Praeger, 1965.

Juan J. Linz, *Totalitarian and Authoritarian Regimes*, London, Boulder, Lynne Rienner Publishers, 2000.

Paul Brooker, *Non-Democratic Regimes. Theory, Government and Politics*, London, MacMillan Press Ltd., 2000.

H. E. Chehabi, Juan J. Linz (eds.), *Sultanistic regimes*, Baltimore and London, 1998.

Raymond Aron, *Democrație și totalitarism*, trad. S. Ceaușu, București, ALL Educational, 2001.

Mario Turchetti, *Tirania și tiranucidul. Forme ale represiei și dreptul la rezistență din Antichitate și până în zilele noastre*, trad. Em. Galaicu-Păun, București, Editura Cartier, 2003.

Constantin Dobrilă, *Entre Dracula et Ceaușescu. La tyrannie chez les Roumains*, București, Institutul Cultural Român, 2006.

INTRODUCERE ÎN ISTORIA COMUNISMULUI

Richard Pipes, *Scurtă istorie a revoluției ruse*, trad. Cătălin Pârcălabu, București, Humanitas, 1998.

Robert Conquest, *Marea teroare. O reevaluare*, trad. Marilena Dumitrescu, București, Humanitas, 1998.

Robert Conquest, *Recolta durerii. Colectivizarea sovietică și teroarea prin foame*, trad. Bogdan Marchidanu, București, Humanitas, 2003.

Jean François Soulet, *Istoria comparată a statelor comuniste din 1945 până în zilele noastre*, trad. Silvia Albișteanu și Ana Zbarcea, Iași, Polirom, 1998.

Ghiță Ionescu, *Investigarea comparativă a politicii comuniste*, trad. R. Paraschivescu, București, Humanitas, 1992.

Vladimir Tismăneanu, *Reinventarea politicului. Europa Răsăriteană de la Stalin la Havel*, trad. Alexandru Vlad, studiu introductiv de Dan Pavel, Iași, Polirom, 1997.

Saul K. Padover, *Karl Marx. An Intimate Biography* (Abridged edition), New York, New American Library, 1980.

D. Volkogonov, *Lenin. O nouă biografie*, București, Editura Orizonturi-Lider, 1994.

Boris Souvarine, *Stalin. Studiu istoric al bolșevismului*, trad. Doina Jela Despois, București, Humanitas, 1999.

INTRODUCERE ÎN ISTORIA COMUNISMULUI DIN ROMÂNIA

Raport final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, București, Humanitas, 2007.

Mihnea Berindei, Dorin Dobrințu, Armand Goșu (editori), *Istoria comunismului din România. Documente. Perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965)*, București, Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România, Editura Humanitas, 2009.

Vladimir Tismăneanu, *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, trad. Cristina Petrescu, Dragoș Petrescu, Iași, Editura Polirom, 2005.

Vladimir Tismăneanu, *Arheologia terorii*, ediția a III-a revăzută și adăugită, cu o postfață de Cristian Vasile, București, Curtea Veche, 2008.

Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România. Gheorghe Gheorghiu-Dej și statul polițienesc, 1948-1965*, Iași, Polirom, 2001.

Dennis Deletant, *Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989*, trad. G. Ciocâltea, București, Humanitas, 1998.

Adrian Cioroianu, *Pe umerii lui Marx. O introducere în istoria comunismului românesc*, București, Curtea Veche, 2005.

Adrian Cioroianu, *Ce Ceaușescu qui hante les Roumains. Le mythe, le répresentations, et le culte du Dirigeant dans la Roumanie communiste*, avec une préface de Bogumil Jewsiewicki, deuxième édition révisée, Bucarest, Éditions Curtea Veche, L'agence universitaire de la francophonie, 2005.

Mary Ellen Fischer, *Nicolae Ceausescu. A Study in Political Leadership*, Boulder & London, Lynne Rienner Publishers, 1989.

Michael Shafir, *Romania: Politics, Economics and Society. Political Stagnation and Simulated Change*, London, Frances Pinter, 1985.

Ruxandra Cesereanu, *Gulagul în conștiința românească. Memorialistica și literatura închisorilor și lagărelor comuniste. Eseu de mentalitate*, Iași, Polirom, 2005.

IDEOLOGIE ȘI CULTURĂ POLITICĂ ÎN REGIMURILE COMUNISTE

Wolfgang Leonhard, *Three Faces of Marxism. The Political Concepts of Soviet Ideology, Maoism and Humanist Marxism*, New York, Chicago and San Francisco, 1974.

Robert C. Tucker, *Political Culture and Leadership in Soviet Russia. From Lenin to Gorbachev*, New York, London, W.W. Norton&Company, 1987.

Robert C. Tucker, *The Soviet Political Mind. Studies in Stalinist and Post-Stalin Change*, New York, London, Frederick A. Praeger, 1963.

François Furet, *Trecutul unei iluzii. Eseu despre ideea comunistă în secolul XX*, București, Humanitas, 1993.

K. R. Popper, *Societatea deschisă și dușmanii ei*, trad. D. Stoianovici, București, Humanitas, 1993, 2 vol.

Alain Besançon, *Originile intelectuale ale leninismului*, trad. Lucreția Văcar, București, Humanitas, 1993.

Erik van Ree, *The Political Thought of Joseph Stalin, A Study in Twentieth Century Revolutionary Patriotism*, London, New York, Routledge Curzon, 2006.

Terence Ball, Richard Dagger, *Ideologii politice și idealul democratic*, Iași, Polirom, 2000;

Françoise Thom, *Limba de lemn*, trad. Mona Antohi, București, Humanitas, 1993.

Vladimir Tismăneanu (coord.), *Revoluțiile din 1989. Între trecut și viitor*, trad. Cristina Petrescu și Dragoș Petrescu, Iași, Polirom, 1999.

Richard Overy, *The Dictators. Hitler's Germany and Stalin's Russia*, New York, London, W.W. Norton&Company, 2004.

PROPAGANDĂ ȘI CONTROL SOCIAL

David Wedgood Benn, *Persuasion and Soviet Politics*, Oxford, Basil Blackwell, 1989.

Peter Kenez, *The Birth of the Propaganda State. Soviet Methods of Mass Mobilization. 1917-1929*, Cambridge, Cambridge University Press, 1985.

Eugen Denize, Cezar Măță, *România comunistă. Statul și propaganda, 1948-1953*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2005.

Adrian Cioflâncă, *Pentru o genealogie culturală a modelului propagandistic comunist*, în Andi Mihalache, Adrian Cioflâncă (editori), *In medias res. Studii de istorie culturală*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2007, p. 159-191.

Mikhail Heller, *Cogs in the Soviet Wheel. The Formation of Soviet Man*, London, Collins Harvill, 1988.

Ken Jowitt, *New World Disorder. The Leninist Extinction*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1992.

Ruxandra Cesereanu (ed.), *Comunism și represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid național*, Iași, Polirom, 2006.

Dorin Dobrințu, Constantin Iordachi (coord.), *Țărâșnea și puterea. Procesul de colectivizare a agriculturii în România (1949-1962)*, Cuvânt înainte de Gail Kligman și Katherine Verdery, Iași, Polirom, 2005.

Ruxandra Ivan (ed.), *Transformarea socialistă. Politici ale regimului comunist între ideologie și administrație*, Iași, Polirom, 2009.

Structuri de partid și de stat în timpul regimului comunist, "Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului în România", volumul III, Iași, Polirom, 2009.

Andi Mihalache, *Istorie și practici discursive în România "democrat-populară"*, București, Albatros, 2003.

Politica de cadre a Partidului Muncitoresc Român, Ediție de documente elaborată de Alina Tudor-Pavelescu, București, Arhivele Naționale ale României, 2006.

Adrian Neculau (coord.), *Viața cotidiană în comunism*, Iași, Polirom, 2004.

Lavinia Betea, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași, Polirom, 2001.

Katherine Verdery, *Socialismul. Ce a fost și ce urmează*, traducere a M. Stroe și I. Codreanu, Iași, Institutul European, 2003.

Mariana Momanu, *Educație și ideologie. O analiză pedagogică a sistemului totalitar comunist*, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2005.

Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Explorări în comunismul românesc*, Iași, Polirom, vol. I, 2004, vol. II, 2005.

P. Cernat, I. Manolescu, A. Mitchievici, I. Stanomir, *În căutarea comunismului pierdut*, Pitești, București, Editura Paralela 45, 2001.

Lucian Boia (coord.), *Miturile comunismului românesc*, București, Editura Universității București, vol. I, 1995, vol. II, 1997.

Mihnea Berindei, *România lui Ceaușescu – un naufragiu planificat*, I, în „22”, nr. 46, 17-23 noiembrie 1998; II, în „22”, nr. 47, 24-30 noiembrie 1998.

Material documentar. Clasicii marxism-leninismului

Karl Marx, Friedrich Engels, *Manifestul Partidului Comunist*, București, Nemira, 1998.

K. Marx, Fr. Engels, *Despre educație și învățământ*, București, Editura de Stat Didactică și Pedagogică, 1960.

V. I. Lenin, *Ce-i de făcut. Probleme acute ale mișcării noastre*, în *Opere complete*, ediția a II-a, vol. VI (ianuarie-august 1902), București, Editura Politică, 1964, pp. 1-190.

V. I. Lenin, *Statul și revoluția. Învățătura marxistă despre stat și sarcinile proletariatului în revoluție*, București, Editura Politică, 1965.

V. I. Lenin, *Despre tineret*, ediția a II-a, București, Editura Politică, 1963.

V. I. Lenin, *Despre sindicate, despre momentul actual și despre greșelile lui Troțki*, în *Lenin despre sindicate, 1895-1923*, București, Editura Consiliului Central al Sindicatelor, 1958.

I. Stalin, *Despre sarcinile Comsomolului*, București, Editura Tineretului a CC al UTM, 1953.

I. Stalin, *Problemele leninismului*, Ediția a II-a, București, Editura Partidului Muncitoresc Român, 1948.

ISTORIA UTC

Adrian Cioflâncă, *Repere pentru o istorie a Uniunii Tineretului Comunist*, în „Anuarul Institutului de Istorie «A. D. Xenopol»”, XLIII- XLIV, 2006-2007, p. 527-548.